

Onderzoek

Het praktijkgericht onderzoek naar de samenwerking en integratie van enerzijds scholen voor voortgezet speciaal onderwijs (vso) en anderzijds scholen voor voortgezet onderwijs (vo) bestaat uit twee delen:

- Het eerste deel omvat onderzoek naar samenwerking en integratie van vso en vo onder alle schoollocaties voor vso (cluster 3 en 4), pro en samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs.
- Het tweede deel betreft een viertal samenwerkingsinitiatieven vso-vo die onder de loep zijn genomen.

Samenwerking en integratie

Een kwart van alle schoollocaties voor vso in clusters 3 en 4 voert een vorm van intensieve samenwerking of integratie uit, of is met de feitelijke voorbereiding hiervan begonnen. In 40% van de samenwerkingsverbanden-vo en 20% van de pro-scholen zijn een of meer varianten van intensieve samenwerking of integratie tussen vso en vo in uitvoering of voorbereiding. Zowel vso-scholen, samenwerkingsverbanden-vo als pro-scholen vinden in meerderheid dat de invoering van passend onderwijs het proces van intensief samenwerken/integratie tussen het vso en vo heeft geïnitieerd of versneld. Het gaat daarbij het vaakst over symbiose en het laten volgen van lessen door leerlingen uit het vo op een vso-school. Drie andere varianten volgen op afstand: intensieve samenwerking én huisvesting op één locatie maar nog geen integratie, intensieve samenwerking én huisvesting op één locatie met integratie op onderdelen, en bundeling of integratie van vso en pro of overig vo in één voorziening voor gespecialiseerd onderwijs in het samenwerkingsverband of de regio.

Over twee tot vijf jaar verwacht 80% van de vso-scholen een toename van verschillende vormen van intensieve samenwerking al dan niet met behoud van de eigen locatie. Slechts een klein deel verwacht opheffing van de vso-locatie dan wel integratie van het vso in het vo. De samenwerkingsverbanden-vo voorzien voor de komende twee tot vijf jaar vooral uitbreiding van vso-activiteiten in het vo vanuit een zelfstandig blijvend vso. Pro-scholen verwachten vooral dat de scheiding tussen vso en vo grotendeels blijft bestaan. Bij de intensieve samenwerkingsinitiatieven/integratie wordt voor het vso-3 vooral samengewerkt met het vmbo en pro. Bij het vso-4 betreft het in bijna alle gevallen het vmbo. Daarnaast werken vso-scholen ook, doch in beperkte mate, samen met het havo en vwo. Het pro werkt het meest samen met zmlk- en zmok-scholen.

De belangrijkste motieven voor intensieve samenwerking/integratie tussen vso en vo zijn vooral inhoudelijk van aard: betere bediening van groepen leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften en verbetering van individuele maatwerktrajecten. De meerwaarde van intensieve samenwerking/integratie is in het huidige stadium echter nog beperkt.

Knelpunten worden ervaren met betrekking tot wet- en regelgeving/bekostiging en organisatorische problemen (vso- en pro-scholen) en huisvestingsvraagstukken, wet- en regelgeving, vraagstukken rondom thuisnabijheid van voorzieningen, en beperkte medewerking/ontbrekende steun van jeugdhulp-/zorginstellingen (samenwerkingsverbanden-Vo).

Samenwerking vso en vo bij arrangementen, symbiose en voorzieningen voor (groepen) leerlingen

Een meerderheid van de vso-scholen werkt samen met het vo op het gebied van ondersteuning bij maatwerk-arrangementen voor individuele vo-leerlingen, speciale autismeklassen in vo-scholen en speciale klassen of arrangementen voor specifieke doelgroepen in het vo. De meeste vso-scholen werken met het vo samen bij een (gezamenlijk) onderwijsaanbod voor leerlingen in het uitstroomprofiel vervolgonderwijs. Daarnaast verlenen vso-scholen in beperkte mate ondersteuning in het vo bij (tussen)voorzieningen van het samenwerkingsverband-vo. Bij samenwerking tussen vso en vo op het gebied van arrangementen, symbiose en voorzieningen voor (groepen) leerlingen heeft de invoering van passend onderwijs voor een minderheid van de scholen tot nieuwe initiatieven of versnelling van samenwerking geleid.

Samenwerking vso en vo bij diagnostiek, preventie en lichte ondersteuning

Structurele samenwerking tussen vso en vo bij onderzoek voor toelaatbaarheidsverklaringen of ondersteuning bij preventie en lichte ondersteuning komt in minder dan de helft van de scholen voor. De invoering van passend onderwijs heeft volgens de helft van de vso-scholen, een derde van de pro-scholen en twee derde van de samenwerkingsverbanden-vo de samenwerking met het vo bij diagnostiek, preventie en lichte ondersteuning geïnitieerd of versneld.

Vier praktijkbeschrijvingen van samenwerkingsinitiatieven vso-vo

In het onderzoek zijn vier samenwerkingsinitiatieven tussen vso en vo beschreven. Deze initiatieven verkeren in de startfase van samenwerking. Bij alle samenwerkingsinitiatieven krijgen leerlingen van het vso en regulier vo (pro of vmbo) les in hetzelfde gebouw (in wisselende frequentie, intensiteit en bereik) en/of is er sprake van symbiose of intensieve samenwerking. Van de vier praktijkbeschrijvingen is er één waarbij het merendeel van de betrokken vso-scholen bestuurlijk over zijn gedragen aan het regulier onderwijs.

De praktijkbeschrijvingen gekarakteriseerd:

- Bij Eduwiek, *samen in nieuwbouw*, is ervoor gekozen om het regulier vo en het vso onder één dak te huisvesten. Op die manier kan er maximaal van elkaars expertise gebruik gemaakt worden, kunnen de faciliteiten worden gedeeld en kunnen leerlingen onderwijsarrangementen op maat volgen waarbij zij zowel vakken uit het regulier vo als het vso kunnen volgen.

- Punt Speciaal, *geleidelijke integratie*, heeft verschillende samenwerkingstrajecten met diverse vo-scholen, waarbij een aantal vso-leerlingen (tevens) vakken volgt op reguliere vo-scholen. Geleidelijk wordt het aantal leerlingen uitgebreid en wordt de intensiteit waarmee wordt samengewerkt groter.
- Bij het Olympia College en VSO Herenwaard, *van onderdak naar samenwerking*, was er aanvankelijk sprake van het huisvesten van een tweetal vso-klassen bij een school voor regulier voortgezet onderwijs vanwege ruimtegebrek op de vso-school. Dit leidde tot een samenwerking die steeds intensiever wordt. Leerlingen wordt de gelegenheid geboden onderwijsarrangementen op maat te volgen met bijbehorende certificaten waarbij zij les krijgen van zowel vso- als vo-docenten.
- Bij De Ambelt, *opheffen en invlechten*, werd een grote organisatieverandering ingezet, waarbij het merendeel van de vso-scholen bestuurlijk werd overgedragen aan de reguliere schoolbesturen in de regio. Dit had voornamelijk te maken met afnemende leerlingaantallen en de gevolgen van verevening. Voor het onderwijs aan de leerlingen had de organisatieverandering vrijwel geen gevolgen.

Doelen en motieven voor de samenwerking van de vier vso-vo-samenwerkingsinitiatieven komen sterk overeen. De betrokken scholen willen leerlingen zo goed mogelijk voorbereiden op hun functioneren in de maatschappij en leerlingen hiertoe optimale ontwikkelingskansen bieden. Daarnaast wordt gewezen op het bevorderen van een inclusieve samenleving en het tegengaan van stigmatisering van bepaalde leerlingen.

De aanleiding om te gaan samenwerken in de initiatieven was echter verschillend, variërend van de noodzaak voor samenwerking door gebrek aan ruimte op een locatie tot teruglopende leerlingaantallen (krimp).

De ondersteuningsbehoeften van de samenwerkingsinitiatieven zijn zeer verschillend en richten zich op onder meer financiële deskundigheid, deskundigheid op het gebied van nieuwbouw, ondersteuning bij PR, onderzoek naar de effectiviteit van de samenwerking, en de ondersteuning voor leerlingen. Voor drie van de vier samenwerkingsinitiatieven vso-vo geldt dat het proces van de vormgeving van het initiatief nog volop in ontwikkeling is.

Meer informatie

Het onderzoek maakt deel uit van het door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek gefinancierde onderzoeksprogramma Evaluatie Passend Onderwijs 2014-2020. Bezoek onze website voor meer onderzoeksresultaten: www.evaluatiepassendonderwijs.nl.

Bron: Veen, D. van, Rietdijk, S., Hoeven, J. van der, Ganesh, S., Huizenga, P., & Steenhoven, P. van der (2018). *Samenwerking tussen vso en vo en geïntegreerde voorzieningen voor specialistische onderwijszorg. Praktijkgericht onderzoek naar samenwerking tussen scholen voor voortgezet speciaal onderwijs en scholen voor voortgezet onderwijs*. Zwolle/Amsterdam/Rotterdam: Hogeschool Windesheim/NCOJ/CED Groep.